

Prišel sem iz Venecije v Ljubljano na večer sv. Petra. Bila je že ena po polnoči. Svetovali so mi prenočiti na železnici, češ, da so zaradi sejma vse gostilnice polne. Jaz jim nisem verjel in ukazal sem kočijažu peljati me k „Slonu“; a niti v tej, niti v drugih gostilnicah ni bilo praznih sob. Že sem se vozil več časa po slabo razsvetljenih, samotnih ulicah Ljubljanskih in jel sem res izgubljati upanje, da morem kje pod streho. Moj voznik zato sklence poskusiti zadnjikrat svojo srečo. Peljala sva se precej dolgo po temnih stranskih ulicah in se konečno ustavila v neki neveliki ulici pred majhno hišo z dvema nadstropjema.

Kočijaž je jel trkati na vrata in zvati po imenu gospodarja. Čez nekoliko minut se pokaže v enem izmed nemnogih oken v nižem nadstropju debel, zaspan obraz v nočni kapi. Toda sobice bile so tudi tukaj že vse oddane. Na ponudbo mi je bilo potem vmestiti se v sobi, kjer jih je že troje spalo; dve postelji vendar ste bili še prazni. S to ponudbo nisem bil zadovoljen, zato sem začel prositi krčmarja, da bi smel prenočiti v obednici.

Zdajci so se odprla vrata in gospodar me je vvel v prostorno sobo pri tleh. Prek sten so stale dolge lesene mize. Po klopeh je spalo nekaj žensk. V oglu oknom nasproti bila je pa kuhinja. Gostilničar mi je prinesel vrček piva in me prosil počakati toliko časa, da mi pripravi posteljo. S svetilnico v roki se je odpravil v sobo zraven kuhinje. Precej so se zaslišali ženski glasovi in v durih ste se prikazali dve zaspani ženski. Čez nekoliko minut ste se vrnili z žimnico in blazinami, in na ozkem divanu s pomočjo pristavljenih stolov mi je bilo narejeno ležišče. Dve veliki okrogli mizi, divan, nekoliko spletenih stolov in predalna omara, kjer so bile razne čaše z raznimi nadpisi, to bila je vsa oprava te sobe. Dva okna sta bila na dvor. Na enem izmed nju je stala kletka s kanarčkom. Ravno pred oknom je bil vodnjak. Na dvoru v lopi so stali vozovi. Iz odprtih konjskih hlevov je silno smrdelo po gnoju.

Bila je že četrta ura, ko sem legel na pripravljeno mi ležišče, a komaj sem malo zadremal, že me je zbudil ropot in ženska govorica v kuhinji. Spati mi ni bilo mogoče; vstal sem, se oblekel in šel v kuhinjo. Nad trpolečim ognjem se je kuhala juha v velikem kotlu. Okolo miz je bilo polno velikih krogličnih kmetov v temnih kratkih suknhah, v pisanih telovnikih z bliščnimi metalnimi gumbami, v temnih ozkih hlačah in škornjih do kolen. Vsaki je imel okrogel, nizek, črn klobuk s precej širokimi okraji. Pred njimi so stali veliki vrčki piva. Rudeča deklica čedne postave je raznašala juho v majhne sklede. V njeni pisani napravi ni bilo nič narodnega, a dolgi kiti z vpletenima trakovima ste me spomnili na naše vasi.

radi brali. Brošurica nam kaže, kako učenjaki tuji, ki so veliko svetá prehodili, sodijo nas Slovence. Da ta spis „Novice“ zdaj prinesó, ko je bil že drugemu slovenskemu časniku namenjen, vzrok je „Slov. Nar.“, ki je perfidno podtaknil ar. Bleiweisu tendencijo, da se je hotel ponašati s svojim delovanjem na slovstvenem polju, — da je potovajočemu profesorju zakril „velikaše“ literarne in ga seznanil „le“ s profesorjem Marnom in Lesarjem, — da je Levstika celó med mrtve položil itd. — Da je prof. Makušev počastil pred drugimi s svojim pohodom dr. Bleiweisa, zato dr. Bleiweis tako malo more, kakor za to, da ni poiskal Jurčiča, — in da po pomoti Levstika mrtvim prišteva, je dr. Bleiweis ravno tako malo kriv, kakor tega, da prof. Makušev tudi Koseskega med mrtve (l. 1852, ko je hudo zbolel) šteje. Prof. Makušev je hotel s profesorji slovenskega jezika osebno se seznaniti in zato ga je napotil dr. Bleiweis k prof. Marnu in prof. Lesarju, a ni čutil se dolžnega, da bi bil službo čiščenja opravljal in bi bil sicer jako mu ljubelega gosta še peljal tudi do Jurčiča in drugih, ki so res korifeji slovensčine ali si domišljujejo, da so kaj tacega. Žalostno bilo bi za narod slovenski, ako bi sa-nj ne bili drugi delali, kakor privrženci „Narodovi“.

Ogledavši družbo, v katero sem prišel zaradi sejma, grem na ulico. Nad odprtimi vratmi se je ponašal napis: „Zum Weingarten“ s podobo pijanega Slovenca. Obrnil sem se na levo od vrat, šel nekoliko korakov, in precej sem bil na oglu velike ulice, kjer je stalo napisano: „Altmarkt“.

Ura že je bila pet. Treba mi je bilo še dve uri čakati, da vstane krčmar „Weingarten-a“; sklenil sem tedaj porabiti ta čas za to, da se seznanim z mestom.

Obrnivši se na pravo pridem kmalu k mostu čez rečico Gradašico, pritok Ljubljanice, ki deli Trnovsko predmestje (kjer je bila moja gostilnica) od Krakovskega. Te predmestji sestavljate prednji del mesta. Vidijo se tukaj še ostanki sten rimske Emone (Aemona ali Haemona), ki jo je razrušil Atila. Na njenih razvalinah je zrastle v 7. veku slovanska „bela“ Ljubljana. V koncu 8. veka je tukaj živel škof Mavricij. Sem je preselil prestol iz Kranja Ulrik III., vojvoda Kranjsko-Koroški (1260), spoznavši nad seboj višo oblast sprva Otokarja II. (1270), kralja Češkega, a potem Habsburško. Še se vidijo razvaline sozidanega jim gradu. V tem delu mesta stoji cerkev nemških vitezov. Vprvič so jo postavili templjarji, naselivši se v Ljubljani v 12. veku; a 1313. leta, ko so ta red odpravili, prišla je v oblast nemškim vitezom. V začetku 18. veka je bila cerkev razrušena in mesto nje sozidana sedanja v podobi križa.

Krakovsko predmestje sem pustil na strani in sem prišel po mostu čez Ljubljanico v novo mesto, ki se je začelo zidati, kakor se kaže, v prvi polovici 13. veka. Na griču nad mestom se vzdiguje čvetirovogelni grad s stolpom in bastjoni, sozidan v letih 1416—1520 v brambo zoper Turke in Venecijane, ki so zmiraj napadali Ljubljano.

Obrnem se na levo in kmalu prikorakam na veliki trg (Hauptplatz). Čez nekaj minut sem stal pred stolno cerkvijo sv. Nikolaja, sozidano prva leta 18. veka v Rimskem slogu, na mestu stare cerkve, ki je bila že v 13. stoletju. Kmalu za cerkvijo se začne obširni s manjši trg (Jahrmartplatz). Povsod so bile postavljene mize z nadstreški; okoli njih so mrgoleli kmetje in kmetice v praznični obleki. Moška noša bila je zelo različna. Sinjih kratkih sukenj in rudečih telovnikov bilo je videti največ. Nekateri niso imeli telovnikov, ampak samo nezapeto belo srajco. Pri drugih je bil klobuk okinčan s pozlačenim potozom, z dolgim čopom; na stran je pa mahal konec volnaste kape s slovenskimi barvami. Ženska obleka je bila še veliko bolj različna. Lahko se je zapazilo nekaj srednjega med Ruskim sarafanom in nemško šego. Glavo pokrivajo ženske z belo ruto, ki ima vzor po kraju, druge so pa imele čepice na glavah; srečal se je pa tudi Ruski kokošnik z belim perjem. Videl sem tu ljudi raznih slovenskih krajev. Prišli so, da bi se preskrbeli z lepo robo in kovinskimi izdelki, posodo in drugimi kmetu potrebnimi rečmi; se vé k temu številu gré tudi kratka pipa, brez katere Slovenec ne more biti. Mladina ima svoje veselje nad komedijo, nad navadnim pačenjem zijak in neslanimi burkami pajacov. Sejm trpi ves teden.

(Dalje prihodnjič.)

Kako šole ponemčujejo.

V nekem ministerskem časniku se bere to-le:

„Ustavovorni in za napredek vneti mestjani v Trebičah (na Moravskem) že dolgo želijo, da bi se ondašnja slovanska državna gimnazija, v katero je mógla samo mladina slovanskih starišev hoditi, spremenila v gimnazijo z nemškim učnim jezikom, v dveh spodnjih razredih pa naj bi se naredila paralelna raz-

delka s slovanskim (českim) jezikom. Tej želji, katere niso razodeli samo Nemci, temuč tudi previdni Slovani (ker po taki uredbi Trebiške gimnazije se bolje vstreza šolski omiki mladine), se bode zdaj vstreglo, kajti že je minister nauka po predlogu Moravskega deželnega šolskega sveta ukazal, da se kar brž Trbiška slovanska gimnazija predela v nemško s paralelnima českima razdelkoma v spodnjih dveh razredih. —

Gori imenovani „previdni Slovani“, o katerih ta akt govori, so brž ko ne nekateri judovski havzirarji, katerih se v Trebičah ne manjka. Se ve da s plaščem „previdnih Slovanov“ (einsichtsvollen Slaven) in pretvezo „napredka“ in „omike“ se utegne vsaka sila zoper ravnopravnost Slovanom izgovarjati, a več pa tudi ne. Dokler se v Avstriji ne gleda na narod vsake dežele, statistično dokazan, in na pravice njegove, zagotovljene tudi v temeljni državni postavi, lahko se presuka vsaka šolska naredba, če po naključbi od danes do jutri v deželnem šolskem svetu slovanske dežele sedi nemškutarska večina. Tako pa imamo večne spremine, a stanovitne pravice ne!

Jugoslovansko slovstvo.

Prijateljem domače knjige.

Gospod dr. Schwarz nam je poslal sledeči oglas s prošnjo, naj ga priobčimo v našem listu. Oglas zadeva knjigo, katere dozdej še pogrešamo: anatomijo človeškega telesa ali razudbarstvo, in bode tudi slovenskemu slovstvu na korist, v katerem so letos dobili od ministerstva za pripravniške šole izdane slike človeškega telesa. Gosp. dr. Schwarz tako-le oklicuje svojo knjigo:

„Dva su me obzira vodila, kada sam započeo opisnu anatomiju ili razudbarstvo čovječjega tiela domaćim jezikom pisati, ponajprije obzir na strukovnu nazivlje, koje je kod nas tek v razvoju, te valja o njem čim sdušnije da nastojimo, — a zatim obzir na strukovnu liečniku knjigu, kojom unatoč svih zapriekâ moramo jednoč da započmemo, ako hoćemo polje priredjivati, na kojem da nam daljni strukovni rad laglje uspjeva.

Oto djelo razdielio sam na dva svezka. Svaki svezak sastoji od tri knjige. U prvom svezku je opis kostura, mišićja i ćutilâ, u drugom opis droblja, živčevlja i žilja.

Djelo oto koli s jednoga, toli i s drugoga obzira, iz kojega je poteklo, imalo bi doći u prilog ne samo kod nas liečniku, nego i naravoslovcu u obće, pa i pravniku, a napokon svakomu prijatelju domaće knjige. Radi prispodobe nazivlja zanimati će ono strukovnjake i ostalih slavjanskih granâ.

Dotiskani od 15½ tabaka sastojeći prvi svezak može se naručiti neposredno kod mene uz gotov novac, ili uz pouzeće. Ciena mu je 2 for. 50 novč.

Podpure li me občinstvo mnogobrojnom naručbom u podmirenju tiskovnih troškovâ, to ću moći drugi svezak uz jefiniju cieniu dati, pošto pišuć oto djelo nisam za osobnom korišću pošao.“

Varašdin, mjeseca studena 1873.

Dr. Ante Schwarz, žup. fizik.

Naši dopisi.

S Goriškega Krasa 21. nov. — Nismo storili li prav mi „klerikalci“ med posestniki slovenskimi, da nismo hoteli voliti barona Tacco-ta v državni zbor? Zdaj vidite, kak mož je to! Imeli so ga nekateri in tudi „Narod“ in „Soča“ za federalista. Drugi so pa res-

nico govorili, ko so trdili, da saj še ne vé, kaj je to „federalist“; kajti gosp. baron se sam baha, da že veliko let še časnikov ne bere. In tak mož hoćete, da bo za politiko? Spakavati se hoće s politiko in z javnimi rečmi! To kaže on vsaj s tem, da se je vsedel med demokrate na skrajno levico. Pripovedujejo tudi, kakor sem nedavno slišal, da, kedar je šlo za volitev kandidatov v slovenskih kmečkih občinah, rekel je na nekem javnem kraji, da če ima on na izbiro norca, birokrata ali farja (to, je klerikalca), bode volil najrajši — norca!! Takega zastopnika ima tedaj na Dunaji naše veliko posestvo. Rad tedaj verjamem, da se ga laški volilci že sramujejo, kakor mi nekdo piše. — Mož, katerega je mikalo vedeti, kako in zakaj so si laški posestniki postavili za kandidata barona Tacco-ta, prizadeval si je izbarati vzrok, in ga je našel; Tacco je neki v cenilni komisiji take nasvete stavil, in neko tako sporočilo sestavil, da presega vse Umlauftove in Kronawetterjeve prenapetosti. Ta predrzna svoboda pri — aristokratu je bila nekterim liberalcem, ki bi davkov raji ne plačevali in lieber alles za-se obdržali, tako všeč, da so ga začeli porivati med kandidate. S pomočjo slovenskih „liberalcev“ in po zdržanji „klerikalcev“ je baron Tacco zmagal. Zdaj vé svet, kako pride kdo v državni zbor. Prosit!

Iz Gorice 23. nov. — Vendar enkrat! 15 let menda je čakala nova ulica od ribjega trga proti železnični postaji imena. Veliko se je prejšnjih let govorilo, da skrajna stranka italijanska, ki je imela pri municipiju veslo v rokah, namerava ulici imé po Viktorju Emanuelu in Garibaldi-ju, kakor hitro pride Gorica pod Italijo. In 26. julija 1866. smo že vsi pričakovali prihoda Cialdini-vega. Al, lejte, kako se osoda maščuje nad nekterimi ljudmi! Post tot discrimina rerum se bo ulica imenovala — „Corso Francesco Giuseppe“. Znabiti bi tudi s tem imenovanjem ne bilo šlo tako lahko, da ne bi bil h koncu 25 let cesarjevega vladanja tudi v Avstriji obveljal italijanski liberalizem. Vendar pa nočem našim mestnim očetom preiskovati obisti, ter jemljem njihov sklep zastran krasne ulice (kateri je ljudstvo že samo bilo dalo imé „Via del Giardino“), za silno lojalnost, tem bolj, ker so določili za 2. dan decembra tudi še druge lepe svečanosti. — Naši lokalni listi so vsi šolski listi postali razen „Ecco“-ta; vsi obravnujejo novi „pripravljalni razred“ za srednje šole in pikajo na desno in na levo, in to po pravici. V slovenski pripravljalnici (na gimnaziji) je kakih 40, v italijanski (na realki) pa čez 80 učencev. Kar sem jaz prerokoval v enem poslednjih listov „Novic“, izpolnilo se je že: 4. razred na vadnici je celó prazen, laška 4ta razreda na vadnici in mestni šoli sta se neki tudi na pičlo število učencev skrčila. Gospod Wretschko! kje se bodo zdaj pripravniki za ljudsko učiteljstvo do dobrega vadili? In pa, v tem ko v družih deželah vse polno 4-, 5-, 6razrednih ljudskih šol imajo, nimamo Slovenci na Goriškem ni ene 4razredne v celi deželi ne!! Sicer pravijo, da je gg. pedagoge, ki sedé na ministerskem krmilu, v eni reči vendar že pamet srečala. Učni jezik v omenjenih pripravljalnih razredih bode dotični materni jezik; poprej se je mislilo, da se bode morala tudi celó v tem oziru „natura z vilami iztrebiti“, ter da se bo podučevalo, kakor pri starem, ko so prve mesece še izpraševali „karkaj peršon božjih je“? — potem pa brž „Wer hat alles erschaffen“? — Dne 12. decembra t. l. bo javna obravnava s porotniki v zadevi razžaljenja časti med „Isonzo“-om in „Ecco del Litorale“; „Isonzo“-vci pričakujejo mastnih reči.

Iz Gorice. (Predarlska in Ložka železnica.) Kar piše „Glas“ v svojem zadnjem listu, zanimivala bo tudi vaše bralce na Kranjskem. Čujte tedaj: Kakor smo izvedeli